

Záměr vlády ořezat solární dotace nemusí vyjít - ve Sněmovně sedí hodně kompliců solární mafie

- CZ24 News | 9. července 2020

ČESKO: Na politické scéně se v tichosti odehrává bitva o podporu pro solární energetiku. Záměr vlády brutálně ořezat solární dotace nemusí vyjít - ve Sněmovně nemá podporu.

Letos v dubnu vláda schválila novelu zákona o obnovitelných zdrojích. Navrhla v ní nové limity pro podporu „zelených elektráren“ a zároveň výrazně zpřísnila podmínky pro solární zdroje. Stanoví jim nejnížší možnou hranici výnosnosti, při jejímž překročení ztrácejí zdroje nárok na veřejnou podporu.

Pokud norma projde Parlamentem a začne podle plánu platit od příštího roku, přijdou solární elektrárny v Česku o podstatnou část podpory, kterou mají pobírat většinou ještě deset let. „Fotovoltaický boom z roku 2009 a 2010 byl jeden z největších tunelů v České republice,“ zdůvodnil vládní návrh už dříve ministr průmyslu Karel Havlíček. Podpora pro solární elektrárny u nás činí 29 miliard ročně, což je podle něj neúnosná částka.

Vláda proto v dubnu snížila solárům limit pro tzv. vnitřní výnosové procento (IRR) na hranici 6,3. Kdo se dostane na vyšší výnos, o podporu přijde.

Limity výnosnosti obnovitelných zdrojů

Vládou navrhovaná maxima tzv. vnitřního výnosového procenta IRR. Při jeho překročení přijdou zdroje o podporu:

solární elektrárny: 6,3

vodní, větrné a geotermální elektrárny: 9

biomasové elektrárny: 9,5

bioplynové stanice: 10,6

Zásah vlády přišel nečekaně, na poslední chvíli, v rozporu s původním návrhem z dílny ministerstva průmyslu a také v rozporu s doporučením Legislativní rady vlády. „Osobně s tím nesouhlasím,“ říká poslanec Pavel Pustějovský (ANO), který bude ve Sněmovně zpravodajem zákona. „Vládní návrh nemá většinovou podporu ve Sněmovně a myslím, že v této podobě neprojde. Řešili jsme to jak s bankami, tak s řadou investorů, a nepovažujeme návrh za dobrý,“ dodává Pustějovský.

Tvrdé zpřísnění pravidel pro soláry tak nemá zastání ani u lidí z premiérova vlastního hnutí ANO, které stojí i za ministrem průmyslu Havlíčkem.

Zákon by měli poslanci začít projednávat v září. Dá se čekat, že do té doby se o něm bude mezi

politiky i podnikateli hodně mluvit a lobbisty čekají žně.

Solární zděšení

Když vláda v dubnu srazila přípustnou výnosnost solárních zdrojů, takzvané vnitřní výnosové procento (IRR) pro soláry na hodnotu 6,3 – tedy na spodní hranici rozmezí, jež pro české obnovitelné zdroje schválila Evropská unie, způsobila šok. Nikdo nečekal tak razantní krok, který má solární investory zbavit velké části jejich dotace.

„Pokud Sněmovna IRR ve výši 6,3 potvrdí, nevejdeme se do podmínek pro podporu. Bez ní nejsme schopni splácet úvěry, které jsme si před deseti lety brali. Z řádově miliardové částky bychom zůstali dlužit asi polovinu,“ popisuje dopady na svou vlastní firmu spolumajitel jedné z větších solárních skupin, jež v oboru působí.

Jmenován být nechce, stejně jako další solární podnikatelé, jež Seznam Zprávy oslovily. Jeho vysvětlení je příznačné: „Nechci na sebe upozorňovat, nechci přitahovat mimořádné kontroly ze Státní energetické inspekce nebo vykonstruovaná trestní stíhání. V Česku je situace vůči solárům nenávistná. Cítíme z různých míst politické zadání, jehož snahou je nám ubližovat. Nechci v této atmosféře zbytečně provokovat.“

Lidé z oboru varují, že výnosový limit stanovený vládou bude pro tisíce firem znamenat krach. „Osud solárních firem včetně naší by byl v rukou bank. Ty budou muset úvěry klasifikovat a prodloužit splatnost, těžko to budou dělat automaticky. My bychom každopádně přišli o veškerý zisk,“ vysvětluje Vítězslav Skopal z firmy Solar Global, jeden z mála solárníků ochotných komentovat situaci na jméno. „Kdybych to v roce 2010 tušil, nainvestoval jsem tehdy do státních dluhopisů. Měly tenkrát 6,5procentní úrok – bylo by to bez rizika,“ říká rezignovaně.

Jednotliví investoři zatím nejsou schopni dopady na svůj byznys odhadnout. Podpora se bude udílet či odnímat na základě výsledků sektorového šetření. Znamená to kontrolu vybraného vzorku elektráren, z nichž se vypočte průměrná výnosnost celé solární branže.

Jednotlivé firmy pak sice budou mít možnost prokázat, že jejich výnos je nižší než sektorový průměr, jenomže by jim to trvalo řadu let: nejprve by se musely obrátit na Státní energetickou inspekci, při neúspěchu na soud. „Celkově by se to mohlo protáhnout až na sedm let, jenomže o podporu bychom přišli okamžitě. Než se firma dosoudí výsledku, zkrachuje,“ říká jeden ze solárníků.

Úlitba Zemanovi?

Ani po třech měsících není jasné, proč vláda v dubnu proti solárům tak nečekaně tvrdě zasáhla. Může to ale být reakce na dosavadní „kontroly překompenzace“, které žádá Evropská unie. Stát už kontroloval výnosnost solárů z let 2006 až 2008, loni přibyla kontrola 350 zdrojů z roku 2009.

V oboru se mluví o tom, že kontroly vyšly pro elektrárny dobře – sektor se údajně vždy vešel do limitu povoleného Evropskou unií, takže k překompenzaci nedochází. Výnosnost elektráren z roku 2009, kdy začínal solární boom, se podle neoficiálních informací pohybuje kolem osmi procent IRR. Ověřit to však nelze. „Toto sektorové šetření ještě není ukončeno,“ sdělila Seznam Zprávám mluvčí

Ministerstva průmyslu a obchodu Štěpánka Filipová, přestože se data sbírala už loni v říjnu.

Původní návrh novely počítal s maximem solární výnosnosti ve výši 8,4 IRR, takže solárníci byli v klidu. Pak ale vláda limit nečekaně srazila. Podle názoru řady lidí z branže právě proto, že podle výsledků dosavadních kontrol by jinak nebylo možné dotaci brutálně ořezat.

Zdroje z energetiky jednohlasně tvrdí, že vláda tím vyhověla politické objednávce z Hradu. „Po razantním zásahu proti solárním elektrárnám volá prezident, vláda mu takto vyšla vstříc,“ tvrdí dobře informovaný bankovní analytik.

Podobný názor mají i lidé z vedení ČEZ a další insideři. „Prezident se premiéra i ministrů pravidelně ptá, jestli už pro osekání solárních dotací něco udělali, stále na ně kvůli tomu tlačí,“ říká lobbista s kontakty na Úřad vlády.

„Vláda v dubnu rozhodla nestandardně, z MPO šel návrh zákona v jiné podobě. Důvody ale neznám,“ krčí rameny poslanec Pustějovský.

Ministr průmyslu Karel Havlíček na přímý dotaz, zda šlo o plnění pokynu prezidenta, odpověděl vyhýbavě: „Nešlo o žádnou politickou objednávku, ale prezident Zeman s naším řešením souhlasí. I když nevím, jestli zná všechny jeho detaily,“ řekl Seznamu Zprávám.

Dopad není znám

Kontrola elektráren spuštěných roku 2010 se teprve chystá, takže není jasné, s jakou výnosností sektor hospodaří a o jakou část podpory by přišel.

„Výsledek neumíme odhadnout,“ říká šéf Solární asociace Jan Krčmář. „Víme jen to, že pokud průměrné IRR v sektoru vyjde kolem čísla 9, přijdou solární zdroje o 60 až 70 procent podpory,“ dodal. Podle solárníků znamená rozdíl IRR ve výši jednoho procentního bodu nad stanovený limit ztrátu zhruba 20 procent dnešní dotace.

Problém znamená vládní návrh nejen pro solární investory, ale také pro banky. Do solárního byznysu před deseti lety mohutně investovala polovina velkých bankovních domů. Ty se teď obávají, že jim solární úvěry nebudou klienti po osekání podpory schopni splácet, banky je budou muset označit za rizikové a vytvářet k nim vysoké opravné položky.

„Pokud tržby projektů po snížení nebudou dostatečné pro splátky úvěrů, což se v mnoha případech může stát, lze předpokládat, že to povede k likvidaci i celého sektoru, který kolem provozu fotovoltaik existuje,“ řekl Hospodářským novinám Jan Troják, ředitel projektového financování v ČSOB. Krachy by podle něj hrozily i firmám zaměřeným na údržbu, ostrahu či leasing.

Zásah proti solárním elektrárnám je diskriminační, shodují se solárníci. Nechápou, proč právě jejich sektor má mít výnosový limit snížený na nejnižší možnou úroveň, když ostatní obnovitelné zdroje mají povolené IRR vyšší. Politici podle nich jen pokračují v setrvalém protisolárním tažení, protože se na tom dobře získávají body u voličů.

„Společnost žádá zásah proti solárním baronům. Jenomže u nás už žádní solární baroni nejsou, jsou jen obyčejní podnikatelé,“ říká šéf Solární asociace Jan Krčmář.

Na solárním boomu nejvíce vydělali investoři, kteří do něj těsně před rokem 2010 naskočili zpravidla bez jakýchkoliv předchozích zkušeností z energetiky, jen na základě informací o tom, že politici solárům nechají vysokou podporu. Do solárních parků investovali často peníze dalších skrytých společníků. A elektrárny pak dokázali včas výhodně prodat – například státem kontrolovanému ČEZu, takže na ně nedopadla později zavedená solární daň a postupné zpřísňování podmínek.

Soudy sice také prokázaly, že někteří solární investoři neváhali koncem roku 2010 kvůli včasnému získání licence korumpovat či podvádět. Nešlo ale o běžný postup, spíše o jednotlivé excesy. Typičtí solární baroni už v oboru zpravidla nepodnikají.

Averze vůči solárnímu byznysu přesto trvá a politici i úřady jí vycházejí vstříc. Nejde jen o navrhovaný nejprísnější možný limit pro výnosnost. Soláry mají být také do budoucna vyloučeny z aukcí na výrobu zelené elektřiny, přestože dnes patří k nejlevnějším a nejefektivnějším v celé obnovitelné energetice.

A pak jsou tu případy, jako spor se Státní energetickou inspekcí, jež se snažila řadu zdrojů od podpory odstříhnout s tím, že byly v roce 2010 spuštěny na základě neplatné dohody s Energetickým regulačním úřadem. Dohodu sice nakonec potvrdil soud, investoři se kvůli tomu ale museli léta soudit.

Solární průšvih

Argumenty politiků pro snížení solární podpory vypadají navenek logicky. Solární elektrárny se u nás loni podílely na celkové výrobě elektřiny pouhými třemi procenty, stejně jako biomasové nebo bioplynové elektrárny. Jde k nim ale mnohem větší díl dotace: loni získaly 29 miliard korun, provozovatelé zdrojů na biomasu inkasovali 3,3 miliardy korun a investoři do bioplynů 6,2 miliardy.

Obrovský nepoměr je důsledkem toho, že v době nadsazených dotací do oboru vstoupilo obrovské množství investorů. Během dvou let u nás vyrostly solární parky o kapacitě jaderného Temelína. Zatímco však Temelín loni vyrobil 13 procent tuzemské elektřiny, soláry zůstávají na zmíněných třech procentech.

Srovnání výše solární podpory s ostatními „zelenými“ zdroji čistě z dnešního pohledu ale není objektivní. Tak především: spotřebitelé a stát sice doplácí na solární byznys částkou 29 miliard ročně, na druhou stranu ale soláry zároveň do veřejných rozpočtů hodně odvádějí. Už v roce 2011 tehdejší vláda ve snaze zmírnit přemrštěné dotace zavedla mimořádnou solární daň.

Solární daň

Zavedena byla v roce 2011 s cílem snížit nadsazené dotace.

V letech 2011–2013 byla ve výši 26 procent pro soláry z let 2009 a 2010.

Od roku 2014 platí pro soláry z roku 2010 ve výši 10 procent.

Poradenská společnost EY spočetla, že například v roce 2018 se do veřejných rozpočtů vrátilo ze solárního sektoru na daních a odvodech celkem 14,1 miliardy korun.

„Samotné nás to překvapilo, na začátku zpracování analýzy jsme očekávali příjmy veřejných rozpočtů v úrovni nižších jednotek miliard korun,“ komentoval hlavní zjištění analýzy partner EY Česká republika Blahoslav Němeček. Mimochodem muž, jenž v době solárního boomu pracoval ve vedení Energetického regulačního úřadu – instituce, která elektrárnám vydávala licence.

Příjmy státu ze solárních firem (2018)

Solární odvod: 2,2 mld. Kč

Daně právnických osob: 2,7 mld. Kč

Prodej emisních povolenek: 4 mld. Kč

Odvody za zaměstnance: 1,4 mld. Kč

Další daně a odvody: 3,8 mld. Kč

Zdroj: EY

Solárníci i banky kritizují hlavně to, že stát zpřísněním podmínek dodatečně mění podmínky. „Není možné kvůli vývoji nějaké technologie měnit podmínky pro investory za pochodu. Výnosnost jako limit pro veřejnou podporu má být zachována pro všechny stejně, když byla stanovena pro všechny zdroje stejně v roce 2010,“ říká již zmiňovaný anonymní solární podnikatel.

Uznává, že chyba se v roce 2010 stala. „Malér z té doby ale není ani tak ve výši nastavení výkupní ceny, jako v tom, že se tehdy včas nezastropovalo množství a instalovaný výkon solárních elektráren, že jich stát nechal postavit tolik,“ dodává.

Poslanec Pustějovský soudí, že stát nedupne na solární brzdu tak tvrdě, jak vláda chce. „Myslím, že nakonec projde výnosové procento pro soláry někde mezi osmi a devíti procenty. A pokud bude solární sektor mimo tento limit, zůstane pro jednotlivé investory možnost opravného prostředku – budou moci prokázat, že jejich výnosnost je nižší, takže by jim měl zůstat na podporu nárok,“ řekl Seznam Zprávám.

Je ale možné, že politici místo tvrdšího limitu pro výnosnost sáhnou k jinému nástroji. Část zákonodárců se totiž přiklání k názoru, že by měl stát alespoň zvýšit solárnímu byznysu jeho mimořádnou solární daň.